DINAMICA MANIFESTĂRII ŞI INTERPRETĂRII CREAŢIEI

Sofia MUTU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Creation is the result of multilateral development of personality, it is one of the basic factors that contribute to the formation of man, to social progress. Creation is a side of the human condition, by which man wants to remove his own limits. The purpose of this article is to demonstrate the importance of the creation in our actual society, to highlight the evolution of creation throughout history.

Singurul scop absolut al omului este creaţia.

L. Blaga

Creaţia vizează un fenomen pe cât de complex, pe atât de contradictoriu, este o aspiraţie a oamenilor, a societăţii. Conceptul de creaţie de-a lungul istoriei a fost interpretat divers, a suferit schimbări odată cu trecerea de la o epocă la alta, iar impreciziile manifestate referitor la acest concept demonstrează că omul în permanenţă s-a căutat şi s-a contemplat pe sine. În concepţia profesorului V. Ţapoc, creaţia reprezintă ,,activitatea omului, îndreptată către un anumit scop, ca urmare a căreia sunt create noi valori materiale şi spirituale, ce prezintă sau pot prezenta o anumită importanţă pentru societate" [1, p. 3].

Anticii au gândit profund şi au creat multiple capodopere în artă, filosofie, arhitectură etc. În Antichitate, grecii nu aveau termeni care să corespundă celor de „a crea" şi „Creator", însă aveau termenii *techne* (*τεχνη*), ceea ce însemna meşteşug, iscusinţă, artă; şi *poiein* (*ποιεϊν*), cu sensul de „a face", iar de la *poiein* a evoluat în *poesis*, din care provine „poezie", ceea ce desemna iniţial pentru greci „producţie". Aristotel defineşte *techne* ca o „dispoziţie orientată spre producere şi nu spre acţiune, care se naşte din experienţa cazurilor individuale şi trece de la experienţă la *techne,* atunci când din experienţele individuale se ajunge, prin generalizare, la cunoaşterea cauzelor: omul cu experienţă ştie cum dar nu şi de ce"[2, p. 269]. Noţiunea de creaţie începe să se precizeze abia spre sfârşitul Antichităţii şi este legată de mitul cosmogonic, de gestul înfăptuirii din nimic. În epoca creştină s-a produs o schimbare fundamentală pentru termenul de „creaţie", care rămăsese rezervat pentru înfăptuirile dumnezeieşti: *creatio ex nihil*. În Renaştere, conceptul de creaţie se desprinde de rigiditatea dogmatică a credinţei religioase,

creaţioniste, şi dobândeşte treptat sensuri noi, acestea fiind strâns legate de activitatea umană.

Omul s-a smuls din centrul religios căruia îi fusese supus toată viaţa sa în Evul Mediu, el a dorit să meargă pe o cale independentă şi liberă. Însă, el era încă aproape de izvoarele spirituale ale vieţii, nu a reuşit să se îndepărteze atât de mult în drumul său spre suprafaţă. Omul Renaşterii este, în viziunea lui Berdiaev, un „om dedublat aparţinând la două lumi, iar aceasta face complexitatea şi bogăţia puterii sale creatoare" [3, p.27].

În Epoca Modernă, a rămas doar ideea că în creaţie operează puterea: poetul creează lumea asemenea lui Dumnezeu. Manifestarea creatoare a omului îi atribuie acestuia un statut de fiinţă istorică.

Creaţia are menirea de a contribui la transformarea mediului natural, social sau mental, şi prin aceasta, la transformarea creatorului însuşi.

Dacă în secolul trecut era predominant convingerea că doar artistul e creator, în secolul nostru se afirmă că şi alţi oameni activi în alte domenii ale culturii pot fi creatori, nu numai artiştii. Creaţia e posibilă pe toate tărâmurile în care produce omul. Creaţia, în sensul care i se oferă astăzi, vizează o noţiune cu o sferă foarte largă: ea cuprinde o infinitate de activităţi şi produse umane. Noţiunea de creaţie, proprie vremurilor noastre, este mai largă, incluzând nu numai arta.

Creaţia artistică presupune o reflectare, o transpunere a realităţii în opere artistice, prin orientarea emotivă a artistului fiind un aspect de bază în acest proces. Aceasta reprezintă un fel de revelaţie ce înglobează o conotaţie estetică, o operă individuală dotată cu talent, realizată prin intermediul spontaneităţii şi a inspiraţiei, un mijloc de exprimare a sinelui. Prin artă sufletul omului se întregeşte, şi se exercită într-un mod în care numai el o poate determina. Estetica îşi întruchipează valoarea în opera de artă, pe care Vianu o defineşte drept „produsul unei anumite activităţi creatoare ce produce la rândul ei o serie de reacţii subiective în sufletul celuia care este în contact cu ea." [4, p. 17] Creaţia artistică şi sentimentele puse în mişcare de artă sunt oglindirea artistului, care a trecut prin aceste procese în timpul producerii operei de artă.

Creaţia ştiinţifică „vizează un proces complex în care se înterpătrund structurile logice cu cele extralogice, raţionalul cu

iraţionalul, demersul analitic cu intuiţia sintetică" [4, p. 52-53]. Tendinţele autodezvoltării omenirii în general sunt asociate cu dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii, datorită progresului ştiinţific şi tehnologic inedit, ce acoperă toate domeniile vieţii şi activităţii umane. Tehnica şi ştiinţa sunt două atribute esenţiale ale omului, două laturi ale activităţii lui creatoare.

Ştiinţa creează edificiul teoretic, iar tehnica – edificiul practic pe baza folosirii aceloraşi legi şi, în esenţă, chiar şi a aceloraşi metode.

Revoluţiile industriale şi tehnice au adus omului multiple beneficii, însă în rândul aspectelor importante ale vieţii, acestea nu pot satisface cerinţele profunde ale personalităţii creatoare. Fără dezvoltarea capacităţilor unice energetice, gânditoare şi creatoare, indivizii pierd puterea personalităţii. Puterea tehnicii are o consecinţă gravă pentru care omul nu este adaptat în suficientă măsură. Se produce accelerarea din ce în ce mai rapidă a timpului, căreia omul nu-i mai face faţă. Omul este solicitat în aşa măsură încât nu se regăseşte pe sine, iar aceasta face din el o fiinţă pasivă.

El devine un mijloc al procesului extrauman, o funcţie a procesului de producţie; se istoveşte caracterul activ al spiritului uman.

În Epoca Contemporană sunt condiţii din ce în ce mai minime pentru dezvoltarea şi manifestarea normală a creaţiei. „Un rol important în creaţie îl are microclimatul şi colectivul din care face parte subiectul creaţiei. În condiţiile de ajutor reciproc, încurajare şi participare activă a membrilor colectivului, procesul de creaţie obţine succese mai efective" [1,p.136].

Arta contemporană este influenţată de un fenomen care persistă în viaţa dinamică a vieţii cotidiene: kitsch-ul, care pendulează între două extreme: pe de o parte, rămâne criptic cu desăvârşire, pe de altă parte, înseamnă tot ce este negativ în fluxurile vieţii materiale şi spirituale. Acest fenomen vizează o „deplasare de la un sine a măsurilor inerente"[6, p.119]. Astfel, Kitsch-ul poate fi considerat ca un paradox al unei tentative de despecificare a unui sine esenţial, structural, punând în loc ceva străin sinelui respectiv. Creaţia, fie ea artistică, filosofică, ştiinţifică sau tehnică, produs recapitulativ al unităţii vitale, destinat să fie exprimat, deci comunicat şi implantat într-o multiciplitate de alte spirite umane, este o veritabilă eflorescenţă, aceasta din urmă fiind continuarea fondului funcţional al unei

personalităţi. Nevoia de frumos rămâne o realitate pozitivă. Opera de artă aspiră spre universalitate şi spre eternitate. Această aspiraţie este destinaţia pe care artistul creator o dă operei, atunci când îi creează aparatul de expresie, şi când o lansează în lume.

Referinţe:

1. ŢAPOC, V. *Intuiţie şi Creaţie*. Chişinău: Cartea Moldovenească, 1979. 178 p.
2. PETERS, F.E. *Termenii filosofiei greceşti*. Bucureşti: Humanitas, 1997. 325 p.
3. BERDIAEV, N. *Un nou Ev Mediu*. Craiova: Omniscop, 1995. 136 p.
4. VIANU, T. *Estetica*. Bucureşti: Orizonturi, 1996, 431 p.
5. LUCACI, F. *Creaţie şi Umanism*. *Încercare asupra ideii de creaţie.* Timişoara: Facla, 1989. 228 p.
6. SMEU, G. *Esteticul cotidian în lumea de azi.* Bucureşti: Editura Academiei Române, 1992. 131 p.

Recomandat
Vasile ŢAPOC, dr. hab, prof. univ.